Strategische agenda KNAW 2026-2030

Bruggen naar morgen

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

2026 Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)
Sommige rechten zijn voorbehouden. Voor deze uitgave zijn gebruiksrechten van toepassing zoals vastgelegd in de Creative Commons licentie, naamsvermelding 4.0 Nederland. (CC BY-SA 4.0)

DOI: 10.57881/34ecc09f-937d-4444-8545-b3ddd2d9aa21

Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
Postbus 19121, 1000 GC Amsterdam
Telefoon + 31 20 551 0700
knaw@knaw.nl
www.knaw.nl

Digitale versie beschikbaar op www.knaw.nl/publicaties
Vormgeving: Multitude Creative Agency
Deze publicatie kan als volgt worden aangehaald: KNAW (2026). *Bruggen naar morgen. Strategische agenda KNAW 2026-2030*. Amsterdam, KNAW.

Inhoudsopgave

Voorwoord 5
Inleiding 7
KNAW 9
Missie, Visie, Kernwaarden 11
Strategische Prioriteiten 13
Ambities 15

Voorwoord

Voor u ligt de Strategische agenda 2026-2030 van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Zij bevat een beschrijving op hoofdlijnen van de strategische prioriteiten en bijbehorende ambities van de KNAW voor de komende vijf jaar. In deze strategische agenda klinkt het meervoudig karakter van onze organisatie duidelijk door.

De KNAW als genootschap bestaat uit een gezelschap van uitstekende senior wetenschappers uit alle domeinen van de wetenschap. Zij brengt daarmee denkkracht en expertise samen die het hart vormen van onze wettelijk geformuleerde, onafhankelijke adviesfunctie. Deze functie wordt verder verrijkt doordat de KNAW sinds respectievelijk 2005 en 2014 de thuisbasis vormt voor De Jonge Akademie (DJA) en de Akademie van Kunsten (AvK), ieder met hun eigen ledenbestand. De KNAW biedt daarnaast een forum waar debat over onderwerpen die de wetenschap en de kunsten aangaan plaats kan vinden, tussen leden onderling maar ook met het bredere kennisveld in Nederland en daarbuiten. Ook worden actuele ontwikkelingen in de wetenschap voor het publiek toegankelijk gemaakt en worden wetenschappelijke vooruitgang en talent gevierd middels prijzen en ander vormen van erkenning.

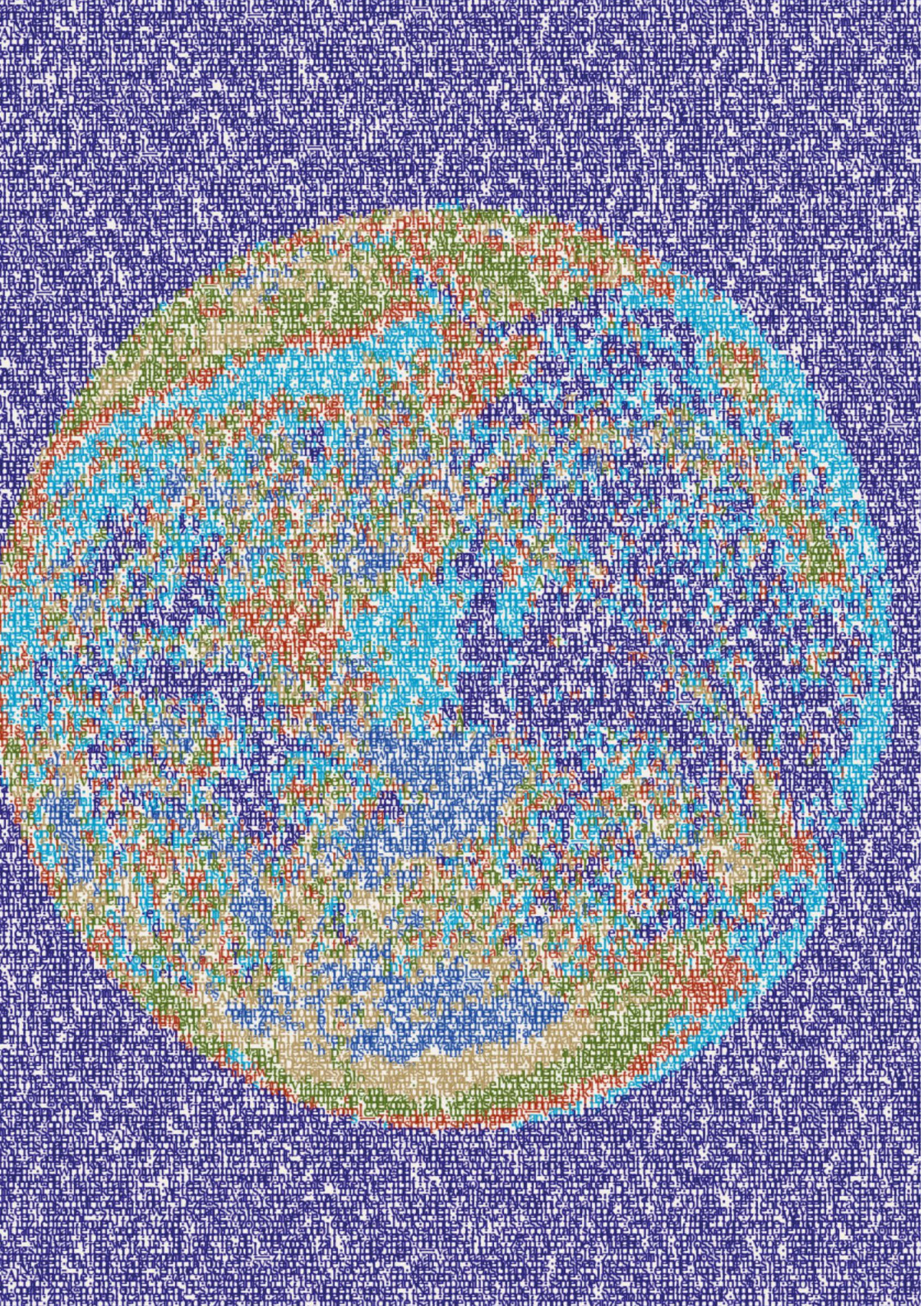
De KNAW vervult als institutenorganisatie een andere belangrijke wettelijke opdracht. Via haar twaalf instituten voert de KNAW zelf maatschappelijk betrokken, fundamenteel onderzoek uit, voornamelijk in de levenswetenschappen en de sociale- en geesteswetenschappen. De KNAW-instituten versterken de (inter)nationale wetenschap met onderzoek, collecties en infrastructuur en voeden de samenleving met nieuwe kennis.

De KNAW ambieert met haar Strategische agenda 2026-2030 haar brugfunctie verder te versterken door verbondenheid te stimuleren tussen wetenschap en maatschappij, tussen wetenschap en beleid, tussen wetenschap en de kunsten, tussen wetenschappers van verschillende generaties en disciplines, en tussen wetenschappers in binnen- en buitenland. In een tijdsgewricht waarin democratische waarden inclusief de vrijheid van wetenschap en kunsten internationaal sterk onder druk staan, is een dergelijke verbindende functie meer dan ooit van belang.

De agenda 2026-2030 volgt op de Strategische agenda 2021-2025 ‘Staan op kennis’. In deze agenda formuleerde de KNAW vier algemene ambities voor de lange termijn: onderzoek van topkwaliteit bevorderen, jonge wetenschappers steunen, het maatschappelijk debat voeden en verrijken en internationale samenwerking bevorderen. Deze brede ambities blijven onverminderd van belang voor de KNAW en vinden hun weg (deels) terug in concrete ambities voor de komende vijf jaar.

Ik wil langs deze weg graag allen die een bijdrage aan de totstandkoming van deze agenda hebben geleverd, van leden tot instituutsmedewerkers en van beleidsmedewerkers tot externe partners, heel hartelijk danken.

Marileen Dogterom, president KNAW

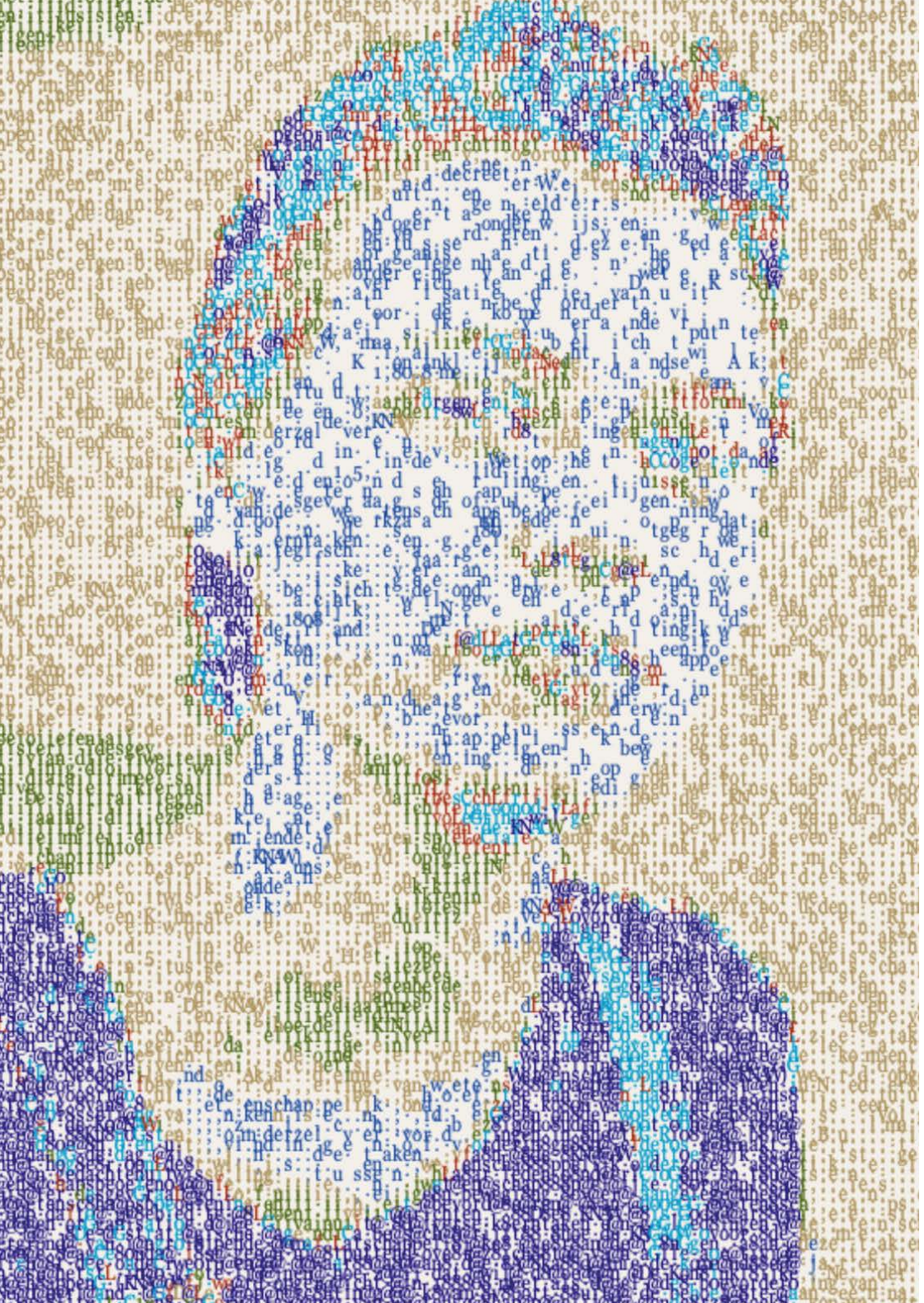
Inleiding

Wetenschap is van fundamentele waarde voor de samenleving. Wetenschap vermeerdert onze kennis en inzicht: zij laat zien welke oplossingen er zijn, wat werkt en niet werkt en welke keuzes daarbij mogelijk zijn. Wetenschappelijke kennis en inzichten komen tot stand via een zorgvuldig en onafhankelijk proces. Dit is essentieel voor een goed functionerende democratische samenleving: transparante en onderbouwde informatie maakt publieke discussie mogelijk, vergroot maatschappelijke betrokkenheid en helpt bij het vormgeven van beleid dat effectief, rechtvaardig en duurzaam is.

De wetenschap heeft in hoge mate bijgedragen aan vooruitgang in gezondheid, kennis, technologie, welvaart en welzijn. En ook in de toekomst zal wetenschap onontbeerlijk zijn voor het vinden van oplossingen voor urgente maatschappelijke vraagstukken. Tegelijkertijd laten complexe mondiale uitdagingen – van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies tot pandemieën, geopolitieke spanningen en mentale gezondheidscrises – zien dat de problemen van vandaag soms het gevolg zijn van de oplossingen van gisteren. Nieuwe oplossingen vragen dan ook nadrukkelijk om een systemisch perspectief, waarvoor samenwerking tussen verschillende disciplines en kennisvormen essentieel is. Natuur-, technische, en medische wetenschappen, sociale en geesteswetenschappen, praktijkkennis en de kunsten spelen hierin elk een eigen rol. Als Akademie erkennen we dat antwoorden niet uitsluitend voortkomen uit technologische oplossingen en versnelling, maar ook uit wetenschap die de tijd krijgt om reflectief en onafhankelijk te werken, in nauwe verbinding met de samenleving. Bovendien is juist bij grote transities ongebonden onderzoek nodig om buiten bestaande paden te kunnen denken.

Nationaal en internationaal staat de wetenschap onder druk. Binnen de academische wereld zorgen publicatiedruk, een gebrek aan voldoende diversiteit en een steeds zwaardere verantwoordingsdruk voor interne spanningen die de kwaliteit en creativiteit van onderzoek bedreigen. Internationale samenwerking wordt minder vanzelfsprekend door geopolitieke spanningen, terwijl desinformatie, bezuinigingen, en inmenging in de academische vrijheid de integriteit en kwaliteit van onderzoek ondermijnen. Deze spanningen laten zien dat vrije wetenschap niet vanzelfsprekend is, maar onderhoud, bescherming en voortdurende vernieuwing vraagt, in verbondenheid met de maatschappij.

In een wereld die steeds vaker gericht is op kortetermijnresultaten, pleit de KNAW voor ruimte voor reflectie en erkenning voor de betekenis van wetenschap als culturele, intellectuele en maatschappelijke kracht. De huidige tijd vraagt om een wetenschap die niet alleen antwoorden zoekt op de vragen van vandaag, maar ook verantwoordelijkheid neemt voor de generaties na ons. Dat vergt geduld, verbeeldingskracht en institutionele moed. Deze strategische agenda markeert de koers die de Akademie daarbij zelf wil volgen: gericht op een krachtig, verbindend en toekomstbestendig wetenschapssysteem, maatschappelijk verbonden en met de ambitie om ook haar eigen organisatie blijvend te versterken.

KNAW

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) werd opgericht in 1808 met als doel de bevordering van wetenschap en kunsten in Nederland. De oprichting kwam voort uit de behoefte aan een nationaal instituut dat de kwaliteit en vooruitgang van wetenschappelijk onderzoek kon waarborgen en als een forum kon dienen voor uitwisseling van kennis en ideeën onder wetenschappers. Volgens het decreet van de koning moest de KNAW zich 'bezighouden met het volmaken der Wetenschappen en Kunsten, om derzelver vorderingen in het Rijk bij Buitenlanders bekend te doen worden, en uitvindingen of vorderingen elders gemaakt hier te lande in te voeren.'

Vandaag de dag zijn de taken van de KNAW wettelijk vastgelegd in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, artikel 1.5, lid 1: 'Het bevorderen van gedachtenuitwisseling tussen haar leden onderling en tussen deze leden en andere wetenschapsbeoefenaren en wetenschappelijke organisaties, het adviseren van de minister desgevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden op het gebied van de wetenschapsbeoefening en het bevorderen van de wetenschapsbeoefening door werkzaamheden op dat gebied te doen verrichten.' De KNAW is daarmee sinds 1808 uitgegroeid tot een organisatie die vanuit diverse kerntaken en geledingen wetenschap beoefent en bevordert.

De strategische agenda beschrijft hoe de KNAW voor de komende vijf jaar, tegen de achtergrond van ingrijpende maatschappelijke veranderingen, aan deze taken uitvoering wil geven. Deze agenda is geen uitputtend overzicht van alle activiteiten van de KNAW, maar belicht de onderwerpen waaraan de Akademie de komende jaren speciale aandacht wil geven en schetst in grote lijnen hoe zij dat wil doen.

Missie, Visie, Kernwaarden

Missie

Vanuit haar onafhankelijke positie bevordert de KNAW gedachtenuitwisseling tussen wetenschappers onderling en tussen wetenschap en samenleving, adviseert zij de overheid vanuit de wetenschap over wetenschappelijke en maatschappelijke kwesties en versterkt zij de wetenschapsbeoefening door onderzoek te verrichten en te stimuleren.

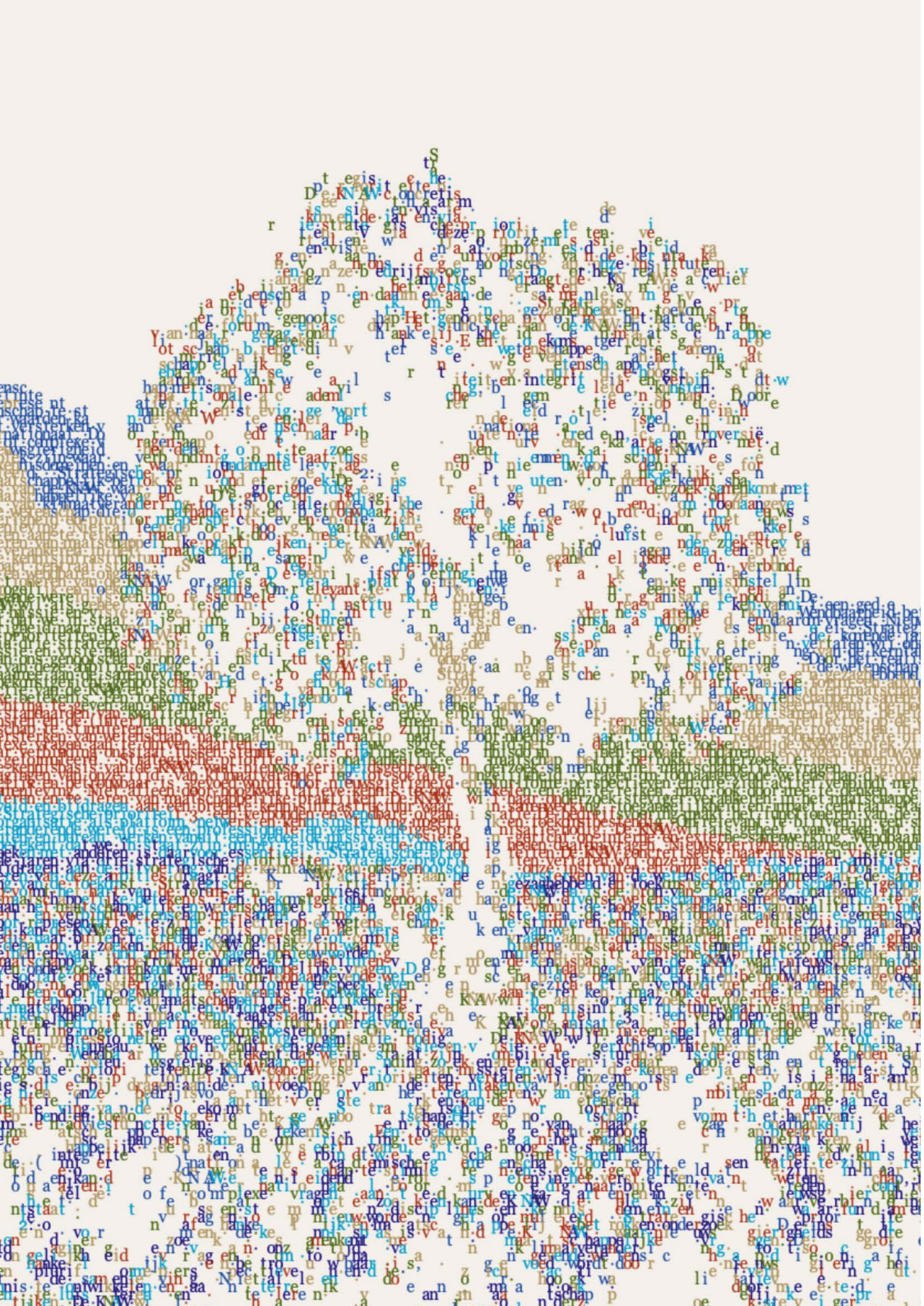
Visie

Door het uitvoeren van haar missie draagt de KNAW bij aan een open, integere en veerkrachtige wetenschappelijke gemeenschap die ruimte biedt voor nieuwsgierigheid, moed en samenwerking. Dat doen we voor de gehele breedte van de wetenschap. We komen op voor de wetenschap en kunst als krachten voor het algemeen belang, die diversiteit aan perspectieven en disciplines omarmen, in voortdurende wisselwerking staan met de samenleving en richting geven aan maatschappelijke ontwikkeling op de lange termijn.

Kern-waarden

Om deze missie en visie te realiseren stelt de KNAW vier kernwaarden centraal die zowel de wetenschap als het eigen handelen richting geven:

- Nieuwsgierigheid
  De KNAW koestert nieuwsgierigheid als drijvende kracht voor verkenning en verbeelding. Een open blik voor het onbekende, voor andere perspectieven en voor het niet-weten vormt de basis voor wetenschappelijke vooruitgang en creatieve innovatie.
- Moed
  Wetenschap heeft moed nodig: om nieuwe ideeën te verkennen, bestaande kennis uit te dagen en om academische waarden te beschermen tegen druk van buitenaf. De KNAW staat voor die moed, in haar onderzoek, in beleid en advisering en in de manier waarop zij het publieke debat voedt met inspiratie en kritische reflectie.
- Verbinding
  Wetenschap gedijt bij samenwerking. De KNAW bevordert verbinding binnen en tussen disciplines, met maatschappelijke partners en over landsgrenzen heen. We stimuleren het samenbrengen van wetenschappelijke kennis met kennis uit de praktijk, intergenerationele en interculturele dialoog en wederzijdse uitwisseling tussen wetenschap, kunsten en samenleving.
- Integriteit
  Integriteit is essentieel voor een goed functionerende wetenschap. De KNAW draagt dit uit door hoge standaarden en ethische kaders te stellen en te handhaven en door onafhankelijkheid in onderzoek te waarborgen. Tegelijkertijd stimuleren we intern een cultuur waarin ruimte is voor reflectie en verbetering en waarin zorgvuldigheid vanzelfsprekend is.

Strategische prioriteiten

De KNAW concretiseert haar missie en visie de komende jaren via drie strategische prioriteiten. Via deze prioriteiten vertalen wij onze missie en visie naar ambities die bijdragen aan de uitvoering van de kerntaken van ons genootschap, onze instituten en onze bedrijfsvoering. Door het realiseren van deze ambities draagt de KNAW actief bij aan het versterken van de wetenschap en daarmee aan de samenleving van de toekomst.

1. Een gezaghebbend en toekomstgericht genootschap

Het genootschap vormt het hart van de forum- en adviesfunctie van de KNAW en is de bron van haar gezag, onafhankelijkheid en maatschappelijke betekenis. Een toekomstgericht genootschap brengt diverse wetenschappers samen om richting te geven aan het maatschappelijk en wetenschappelijk debat, adviseert vanuit de hoogste standaarden van kwaliteit en integriteit en verbindt wetenschap met samenleving, beleid, kunsten en de (inter)nationale academische gemeenschap. Door representatief te zijn, reflectie op de wetenschap te stimuleren en stevig geworteld te zijn in haar waarden kan de KNAW een leidende rol spelen in het versterken van wetenschap, nationaal en internationaal. Door moedig naar buiten te treden, controversiële of complexe vragen aan te durven kaarten en met nieuwsgierigheid het debat op te zoeken kan de KNAW de plek zijn waar verbinding ontstaat tussen stemmen, disciplines en kennisdomeinen en waar fundamentele vragen opnieuw worden geformuleerd.

2. Onafhankelijk en maatschappelijk betrokken onderzoek

De instituten vormen de kennisbasis van de KNAW, waar nieuwsgierigheids-gedreven onderzoek samenkomt met maatschappelijke vragen. De grote uitdagingen van onze tijd, van klimaatverandering tot sociale ongelijkheid, vragen om toonaangevende wetenschap die onafhankelijk en betrouwbaar is, gevoed wordt door nieuwsgierigheid en pluriforme perspectieven en die zich actief verbindt met de samenleving. Niet alleen door hoogkwalitatieve kennis te ontwikkelen en aan te reiken, maar ook door mee te denken, te luisteren en te leren van maatschappelijke praktijken. De KNAW wil haar onderzoek steviger verankeren in het maatschappelijk veld en bijdragen aan een bredere kennisinfrastructuur waarin samenwerking, toegankelijkheid en impact centraal staan.

3. Een verbonden en wendbare organisatie

De bedrijfsvoering maakt het functioneren van de KNAW-organisatie als platform, netwerk en kennisinstelling mogelijk en toekomstbestendig. Om relevant te blijven in een snel veranderende wereld is een professionele en veerkrachtige organisatie nodig. De KNAW wil als geheel, van leden tot instituten en bureau, werken vanuit een gedeelde missie en visie en gericht op interne en externe samenwerking. Wendbaarheid betekent dat we in staat zijn om bij te sturen als de omstandigheden daarom vragen. Nieuwsgierigheid naar en verbinding zoeken met anderen is daarvoor essentieel.

Ambities

Ambities bij strategische prioriteit 1:
Een gezaghebbend en toekomstgericht genootschap

1.1 Toekomstgericht adviseren

De KNAW versterkt haar rol als onafhankelijke adviseur die het wetenschappelijk en maatschappelijk debat verrijkt met langetermijnperspectieven, scenario's en vernieuwende inzichten. We adviseren in het belang van de toekomst van de wetenschap, door krachtig stelling te nemen op thema's die raken aan de waarden van de wetenschap, zoals academische vrijheid en integriteit, en bewaken deze principes nationaal en internationaal. We adviseren gericht op de toekomstige samenleving door maatschappelijke vraagstukken op de agenda te zetten. Onze advisering krijgt verschillende vormen, afhankelijk van doel en doelgroep, is transparant en berust op voortdurende dialoog met beleid, wetenschap en samenleving. Door vroegtijdig trends te signaleren, deze te duiden in de media en door samen te werken met Europese en mondiale partners, helpen wij beleid ontwikkelen dat wetenschappelijk onderbouwd, toekomstbestendig en maatschappelijk waardevol is.

1.2 Een maatschappelijk verbonden forum

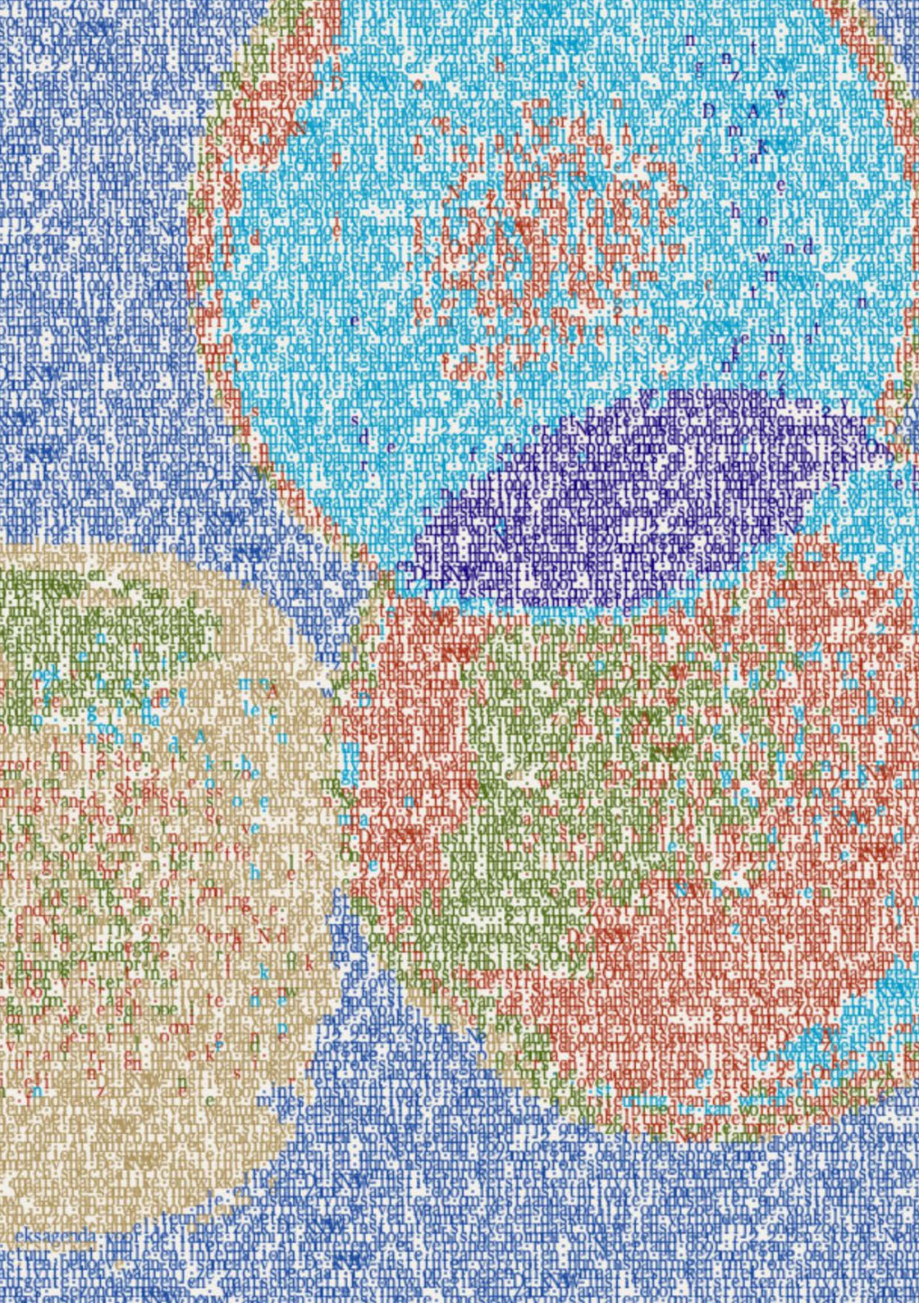
De KNAW is een gezaghebbend platform voor open en kritische dialoog over wetenschap en samenleving. Met thematische programmering, actieve partnerschappen en een aanvullende podiumfunctie voor kunst, onderwijs en beleid draagt de KNAW bij aan de maatschappelijke positionering van wetenschap in een wereld waarin grensoverschrijdende samenwerking en kennisuitwisseling essentieel zijn. We zetten ons in voor publieke en professionele toegankelijkheid van wetenschappelijke kennis en geven daaraan duiding. Dat doen we via publiekslezingen, optredens in de media, verschillende dialoogformats, publicaties op onze eigen kanalen en de inzet van leden als ambassadeurs in onderwijs, cultuur en regio's.

1.3 Een internationaal verbonden genootschap

Science diplomacy is het gebruik van wetenschappelijke kennis en samenwerking om internationale betrekkingen te versterken, mondiale uitdagingen aan te pakken en de kloof tussen wetenschap en buitenlands beleid te overbruggen. In een snel veranderende en gespannen wereld kan *science diplomacy* op een krachtige manier bijdragen aan wederzijds begrip en samenwerking tussen landen. De KNAW zet zich in voor deze verbindende internationale rol, onder andere door actief bij te dragen aan overkoepelende netwerken en internationale wetenschappelijke organisaties.

1.4 Een representatief en inclusief genootschap

De KNAW wil de volle rijkdom van de Nederlandse wetenschap weerspiegelen. We zetten in op brede vertegenwoordiging naar discipline, generatie, gender, achtergrond en perspectief – in leden, programma's en instituties. We werken aan nieuwe vormen om de betrokkenheid van onze leden bij de activiteiten van het genootschap te versterken en reflecteren op wijze waarop de ledenverkiezing bijdraagt aan deze ambitie.

1.5 Schakel tussen gever en wetenschap

De KNAW bouwt aan een professionele fondsenwervingsstrategie om bestaande private fondsen ter ondersteuning van de wetenschapsbeoefening in Nederland te versterken. Dit doen we door nieuwe giften te werven waarmee wetenschappelijk onderzoek in de volle breedte kan worden bevorderd en gevierd. Zo stimuleren we onderzoek, ondersteunen we wetenschappers en vormen we een deskundige en verbindende schakel tussen gever en wetenschap.

Ambities bij strategische prioriteit 2: **Onafhankelijk en maatschappelijk verbonden onderzoek**

2.1 Impactvol en betrouwbaar wetenschappelijk onderzoek

De KNAW-instituten streven ernaar om wetenschappelijk onderzoek met grote impact te blijven uitvoeren volgens een onderzoeksagenda voor de lange termijn waarbij hoge ethische normen worden gehanteerd.

2.2 Een sterke Nederlandse onderzoeksgemeenschap

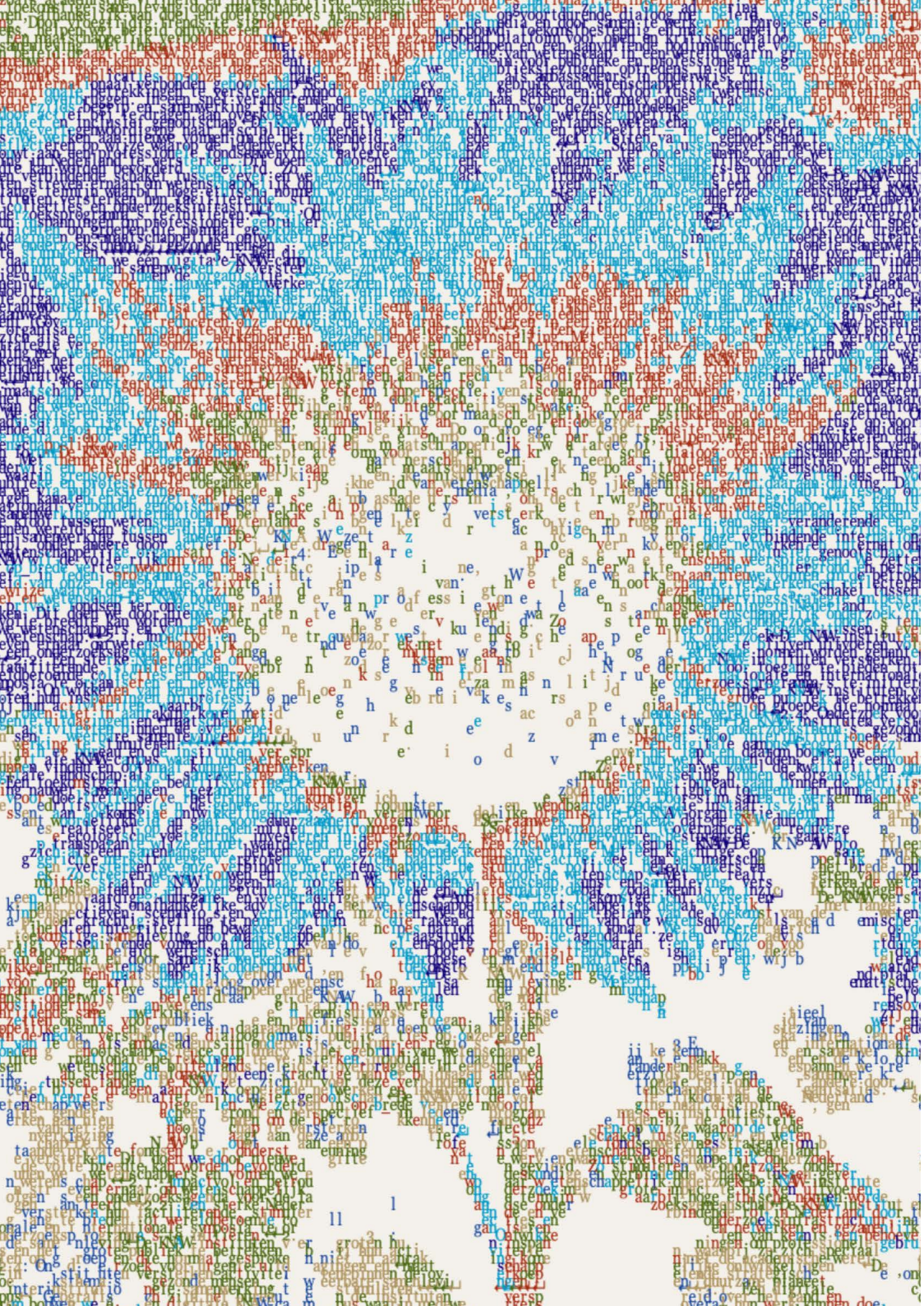
De KNAW-instituten versterken hun faciliterende, stimulerende en verbindende rol in Nederland door toegang te bieden tot wereldberoemde collecties en onderzoeksinfrastructuur, nationale en internationale symposia te organiseren en netwerken en gezamenlijke onderzoeksprogramma's te initiëren.

2.3 Ontwikkelen van kennis ten behoeve van de samenleving

De KNAW-instituten vergroten hun inspanningen om professionele gebruikers en het grote publiek te betrekken bij hun activiteiten, waarbij ze zich speciaal richten op groepen die normaal gesproken niet in aanraking komen met de academische wereld.

2.4 Onderzoek voor urgente uitdagingen en maatschappelijke ontwikkelingen

De KNAW-instituten versterken activiteiten binnen de overkoepelende strategische onderzoeksthema's 'gezonde mensen', 'weerbare samenlevingen' en 'duurzame planeet' door interinstitutionele samenwerking te stimuleren.

Ambities bij strategische prioriteit 3:
Een verbonden en wendbare organisatie

3.1 Eén digitale campus

Geografisch zijn het bureau en de instituten verspreid over het land en daarom bouwen we één digitale KNAW-campus waarin medewerkers overal hun werk kunnen doen, elkaar eenvoudig kunnen vinden en optimaal kunnen samenwerken. Zo versterken we zowel de kwaliteit van ons digitale landschap als de samenwerking en informatie-uitwisseling binnen de organisatie.

3.2 Een toekomstgerichte bedrijfsvoering

De KNAW-instituten en het bureau gaan binnen de bedrijfsvoering nauwer samenwerken (gezamenlijk en uniform), zodat de doelmatigheid toeneemt en ruimte ontstaat voor doeltreffende verbetering en toekomstgerichte vernieuwing. Door slim samen te werken maken we de bedrijfsvoering (en de gehele organisatie) robuuster en wendbaarder zodat die instaat is zich aan te passen aan toekomstige ontwikkelingen.

3.3 Een verantwoordelijke organisatie

De KNAW-organisatie neemt haar verantwoordelijkheid en gaat voor duurzaamheid volgens het ESG-raamwerk. Dit betekent dat de KNAW duurzame ambities realiseert op de gebieden milieu (Environment), mens (Social) en management (Governance). We reduceren onze ecologische voetafdruk, investeren in een gezonde en veilige werkomgeving en besturen de organisatie op transparante wijze en met waarderend leiderschap.

3.4 Een zichtbare en herkenbare KNAW

De KNAW profileert zich als een samenhangende, herkenbare en gezaghebbende kennisinstelling. Met een krachtige, op samenwerking gerichte merkstrategie vergroten we onze zichtbaarheid, nemen we actief deel aan het maatschappelijke debat en versterken we onze verbinding met wetenschappers, bestuurders, politici, beleidsmakers en het brede publiek. Zo creëren we vertrouwen en versterken we het draagvlak voor de wetenschap.

Ambities

Bruggen naar morgen

Met het realiseren van deze ambities slaat de KNAW bruggen naar morgen. We verbinden wetenschap, kunst en samenleving, versterken de wetenschapsbeoefening, en geven richting aan het publieke en beleidsmatige debat, zodat kennis en inzicht bijdragen aan een rechtvaardige, duurzame, en veerkrachtige wereld.